

Dósai Istvánné A Csillagos Házban

A Bulcsú utca 21/b.-ben, az akkori csillagos házban készült ez a kép, 1944 nyara, rá is írtam később a hátára.

A folyosón állok, a nagymamáék lakása innét nyílt. Nagyanyámék háza tőlünk néhány háznyira volt, és nagy szerencsénk volt, mert az ő házukat jelölték ki csillagos háznak 1944 nyarán. És annak, aki nem volt zsidó, följánlották, hogy bárhová mehet, sőt még kaptak segítséget is, és elmehettek olyan lakásba, amit a zsidóknak el kellett hagyniuk. De érdekes módon, abban a házban nagyon sokan maradtak nem zsidók. Anyám meg én odaköltöztünk az egyik szobába, és

aki létezett a családból, az odajött, hogy ne idegenekhez menjenek. Így abban a lakásban lakott a nagymamám, mind a három lánya (a férjek nem, mert azok elmentek munkaszolgálatra), azoknak az összes gyereke, plusz a nagybátyám, az Aladár felesége, az anyósa és a kicsi gyerekük, akit a saját szülőapja sosem látott, mert akkor született, amikor ő már rég munkaszolgálatos volt. Meg mi, ketten anyuval. Tizenketten laktunk a háromszobás lakásban, mert összesen egy idegen hölgyet tettek még be hozzánk.

Mi úgy éltünk itt 1944-ben, hogy csak azt tudtuk, nekünk annyit kell tenni, hogy próbáljuk meg túlélni, amíg a németeket a szövetségesek leverik. És ha a németek le lesznek verve, utána minden rendben lesz, akkor megint élhetünk normálisan, minden helyrejön, a fiúk hazajönnek. És azt kell mondanom, hogy akik itt maradtak, azoknak talán ez az általános mentalitás volt a szerencséje, hogy a helyzetünk elképesztően reménytelen voltát és tragédiáját nem is fogtuk fel. Auschwitzra meg az egész szörnyűségre mi akkor jöttünk rá, amikor 1945-ben elkezdtek onnét visszajönni, meg ez a dolog elkezdett kitudódni. Nálunk ezt a témát olyan mértékben próbálta meg a rendszer besöpörni a szőnyeg alá, hogy valójában alig-alig lehetett erről hallani meg beszélni.

Egy nagyon éles fordulat volt [1944] október 15-e az életünkben [lásd: nyilas hatalomátvétel]. Ez a Horthy-proklamációval kezdődött. Jellemző, hogy az utcán ujjongtak az emberek. Volt, aki leszedte a sárga csillagot, és ölelgették egymást. Holott a proklamáció meg a Szálasi-hatalomátvétel között néhány óra telt csak el. De amikor megtörtént a hatalomátvétel, akkor azt mondtuk, hogy ezt nem fogjuk túlélni. Hallottuk, hogy miket mond a Szálasi a rádióban. Nemcsak a szöveget, hanem a hangsúlyt! Megjelentek a plakátok. Ez a teljes nyíltság. Fura módon az egész Horthy-rendszer alatt, annak ellenére, hogy akkor is voltak plakátok, amik előírták a zsidóknak, hol lakhatnak, mit csinálhatnak, azért annak valamelyest civilizáltabb volt a hangneme.

És akkor talán két hét múlva jöttek nagy stráfkocsikkal, és vittek bennünket a gettóba. A gettóban be lettünk zsúfolva a Kisdiófa utca 3-ba, az első emeletre. Amikor mi oda beérkeztünk, az már egy üres lakás volt a maradék bútorok romjaival meg ruhák maradékával. Valamennyien együtt voltunk, tehát a nagyanyám, anyám, a két húga, az összes gyerek meg én. Nagyon sokáig nem tudtunk ebben a lakásban lenni, mert amikor elkezdődött Budapest ostroma és a hozzátartozó bombázás, akkor az egyik bombázás során a mellettünk lévő ház, a Kisdiófa utca 5. kapott egy telitalálatot [A szovjet csapatok 1944. december 26-ára kerítették be a fővárost, Pest ostroma 1945. január 18-án, Budáé február 13-án ért véget. -- A szerk.]. Ennek következtében a Kisdiófa utca 3. egyik lépcsőháza leszakadt. Akkor aztán ott mindenki úgy megrémült, hogy az egész ház leköltözött a pincébe. Később átmentünk a Kazinczy utca 11-be, ahol a nagybátyám lakott.

Amikor a gettó felszabadult, mi, anyuval nem mertünk hazamenni a Tüzér utcába, hanem azt gondoltuk, hogy maradjunk együtt. Nagyanyámék lakásába mentünk, a Bulcsú utcába.

Egy fiú készítette rólam, aki nagyon szerelmes volt belém. Mert azért nyilasok, csillagos ház, halálfélelem ide-oda, amikor tizenhárom-tizennégy éves az ember, akkor többnyire szerelmes. Aki ezt fotózta akkor, azzal később ez a szép, udvarlós kapcsolat 1945 után folytatódott. Egy nagyon helyes srác volt, most is él egyébként, öt évvel idősebb nálam. Nagyon hálásak lehetünk ennek a fiúnak. Ő egy nagyon érdekes házasságból származó ember. Az apukája zsidó volt, és az első világháborúban kikerült az orosz hadszíntérre, ott hadifogságba került, összeismerkedett egy orosz nővel, elvette feleségül, hazahozta. Így ennek a srácnak két anyanyelve volt, orosz és magyar. Ez

nagyon sokat jelentett 1945-ben, amikor bejöttek a szovjet csapatok, és ő tolmács lett, így sok mindent el tudott intézni. Volt egy nagy adag orosz katona beszállásolva a házba, és egy százados vagy őrnagy volt a vezetőjük. Na most ez a srác a vezetőjükkel mindent elintézett. Az őrnagy meghálás volt, hogy van valaki, aki beszél oroszul, úgyhogy nekünk ilyen módon szinte privilegizált helyzetünk volt. Nálunk semmit nem zabráltak az oroszok, se a mi családukbán, de még a házban sem. Ott nem volt megerősökölés.